

Simon Ortís (1581-1654), organista de la catedral de Solsona, mestre de capella i compositor

RAMON PLANES ALBETS

Temps enrere, l'estudi de la menestralia solsonina em dugué a fer l'exercici d'identificar poc o molt el prevere Simon Ortís, per la relació quotidiana que tingué amb aquells sectors urbans arran de la contractació de servei domèstic per a la seva casa. L'estament eclesiàstic solsoní dels segles moderns, com fou encara més habitual a les ciutats episcopals, contractava bona colla de majordones, criades i minyones o bé mossos per tenir endreçada la seva casa i ajut en altres coses seves. Fou a través d'aquesta gent subalterna molt més anònima que em comparegué aquest prevere. Mossèn Simon Ortís s'establí a Solsona l'any 1629 i tingué casa pròpia al carrer de Sant Josep a partir del 1631. Durant el llarg període d'un quart de segle, fins al seu traspàs, fou beneficiat de la catedral, exercint-hi d'organista, altres tasques igualment relacionades amb la música de la seu i també aquelles que eren compartides per tota la Comunitat dels seus preveres. L'escaiença de demanar-me l'arxiu comarcal un article quan és molt avançada la restauració de l'orgue de la catedral de Solsona, em fa pensar que avançar ara aquesta meva mena de nota a peu de pàgina biogràfica de Simon Ortís pot contribuir a donar més dimensió historicosocial a un instrument tan nostrat, escassament documentat més enllà dels segles contemporanis.

Simon Ortís nasqué a la vila urgellenca de Verdú l'any 1581, que fou una anyada de moltíssima pluja arreu de Catalunya, de la que fa mal als sembrats, juntament amb el 1582, enmig del decenni 1574-1584, de molt males collites a l'Urgell i de fam arreu del país; de manera que, segons el jesuïta Pere Gil, molts catalans empobrits i afamats havien de deixar les seves viles i cases, i "venían a remats a Barcelona", i "tenían los rostros

Façana del moble de l'orgue de la catedral de Solsona després de la seva restauració, l'any 2021. Foto: Pere Cuadrench

grochs y verts; per redundància dels mals humors que causàvan las solas hervas que menjàvan”¹. Era fill del pagès Pere Ortís i de la seva muller Tomasa, casats a mitjan anys setanta. Fou el seu quart fill. Pocs anys abans havien tingut en Pere Marc (1575), l'Esteve (1577) i na Caterina Elisabet (1580)². Li fou padrí el beneficiat mossèn Benet Martí, la qual cosa potser apunta un disegni patern que aquell nou fadristerne acabés seguint la carrera eclesiàstica:

“A XXVIII de octubre de dit any MDLXXXI, en dita yglésia de Santa Maria de Verdú fonch batejat Symon, fill d'en Pere Ortís y de na Thomasa, de aquell muller; foren padrins mossèn Benet Martí, prevere en dita yglésia beneficiat, y na Coloma Pagesa, muller de mossèn Guillem Pagès, de Verdú. Déu lo face bon cristià”.

Simon Ortís s'establí a Solsona a les portes de la cinquantena, quan ja tenia feta una carrera eclesiàstica ben considerable. Desconec una part d'aquella trajectòria prèvia, però poc o molt la deuen apuntar els beneficis i interessos que, residint a Solsona, conservava a Verdú, Cervera, Cardona, Puigcerdà o Sant Feliu de Codines. La seva dedicació a la música deuria haver influït qui-sap-lo en les seves anteriors destinacions. Encara que les notícies són boiroses, és força clar que hauria començat la carrera eclesiàstica i musical a Verdú i a Tàrraga, essent molt versemblant que la seva formació musical hagués estat vinculada a Poblet, pel lligam i la dependència de la seva vila envers aquell monestir i per la probable existència de vincles de família dins la seva comunitat.

És documentat que, l'any 1599, Simon Ortís era l'organista de Verdú, tenint amb prou feines divuit anys. Aquell seu inici tan jovenívol d'organista a Verdú alguna relació pogué tenir amb el fet que, el setembre de 1600, els jurats de la vila, els sagristans i les confraries determinessin que era necessari de redreçar l'orgue de l'església parroquial i, també, d'instituir-hi “un offici perpètuu y persona vulgarment dit mestrat de capella, organiste y cabiscoll”, com així fou executat³. Sembla que la nova plaça no hauria estat concedida immediatament a Simon Ortís. Ara bé, l'any 1604 fou contractada la construcció d'un orgue nou amb l'orguener solsoní

1 IGLÉSIES, Josep. *Pere Gil, S. I. (1551-1622) i la seva Geografia de Catalunya*, Barcelona: Bas d'Igualada, Estamper, 1949 (Quaderns de Geografia; I), p. 299.

2 Arxiu Parroquial de Verdú, Baptismes 3, que conté el *Llibre dels batejats en esta iglésia de Verdú de 1570 fins a 1595*, f. 43r (10 abril 1575), 59r (9 setembre 1577), 74v (27 abril 1580) i 84v (28 octubre 1581). La grafia correcta del seu cognom és Ortís, corrent a Verdú i altres llocs d'aquella part ponentina del país, no pas Ortiz. La majoria de les publicacions que recullen notícies seves, aquí citades, l'anomenen erròniament Ortiz. El fogatge de 1553 corresponent a Verdú conté el foc de *Steve Ortís*.

3 FARRÉ TARGA, Miquel Àngel. *L'arxiu de la parròquia de Santa Maria de Verdú*, Tàrraga: Arxiu Històric Comarcal de Tàrraga, 2002, p. 180; Josep Maria SALISI i CLOS: *El repertori litúrgic marià a Catalunya a finals del segle XVII. (Les antífofes marianes majors de l'IM 1168 del "Fons Verdú" de la Biblioteca de Catalunya)* (en línia) Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 2012, vol. I, p. 129, 193-199.

Francesc Bordons i tot seguit, els anys 1605 i 1606, és documentat que Simon Ortís era l'organista de Verdú⁴.

Els anys 1604 i 1605 havien estat fets dos contractes⁵. El dia 2 de juliol de 1604, un entre els jurats de Verdú i els solsonins Francesc Bordons, mestre de fer orgues, i Jeroni Riber, fuster, sobre la fabrica d'un nou orgue per a l'església parroquial. Hi fou pactat que, havent estat fabricat, hauria de ser visurat pel monjo de Poblet fra Joan Graner i, *si ell no viurà*, en faria la visura fra Pere Ortís, també monjo de dit monestir. Tots dos monjos pobletans figuren dins l'apartat dedicat a "Maestros de capilla y cantores de canto de órgano" en un document de començaments del segle XVII que recull "los padres, que hoy viven, de Poblet, que en alguna sciencia o abilidad son señalados". També consta un "Ortiz" dins la part del document dedicada a "Organistas, baxones y cornetas"⁶.

El fuster Jeroni Riber morí a Solsona l'octubre de 1604⁷ sense haver pogut fer o acabar la seva part del treball. Per això, el 17 de setembre de 1605, fou signat un nou contracte, ara entre Francesc Bordons, organista, i Miquel Robiol, en el qual aquest fuster i escultor, habitant a la vila de Cervera, es comprometia a fer el treball del nou orgue de Verdú que inicialment havia estat encomanat al fuster solsoní. Compareix de testimoni en aquest segon contracte el *discretus Simon Ortis, clericus*. És una compareixença que apunta la implicació de Simon Ortís en el redreç i

la construcció del nou orgue de l'església de Verdú. El primer contracte fa evident que darrere aquella iniciativa de renovació de l'orgue hi hagué el monestir de Poblet, senyor feudal de la vila de Verdú, que controlà la qualitat de l'instrument novament fabricat valent-se dels seus organistes. Fra Joan Graner deuria ser home d'edat o bé de salut delicada, la qual cosa explicaria la temença que pogués morir abans de ser construït l'instrument, i el pacte que podria substituir-lo fra Pere Ortís, probablement el seu successor o company en l'ofici al monestir.

És força versemblant que Simon Ortís fos parent d'aquest monjo de Poblet organista, fra Pere Ortís, i que hagués obtingut la seva formació musical al gran monestir cistercenc, afavorit per aquella vinculació familiar. Jaume Finestres va escriure que fra Pere Ortís era de Verdú i que obtingué l'hàbit durant l'abadiat de Francesc Oliver de Boteller (1583-1598)⁸. L'orgue de Poblet s'havia cremat l'any 1575 arran d'un incendi⁹. L'orguener solsoní Josep Bordons en fabricà un de nou entre 1589-1592¹⁰. Si Simon Ortís adquirí la seva primera formació musical al monestir pobletà, hauria fet l'aprenentatge fent sonar un orgue dels Bordons solsonins. Com veurem, la vinculació de Simon Ortís amb orgues novament fabricats pels orgueners Bordons es va tornar repetir unes quantes vegades en el decurs de la seva carrera.

Notícies coetànies de Tàrrrega confirmen que, havent estat construït l'orgue nou de Verdú, Simon

4 SALISI i CLOS, Josep Maria. *El repertori litúrgic marià a Catalunya...*, op. cit., vol. I, p. 136 (l'autor del treball s'interroga sobre la seva identitat: "[Pere?] [Simó?] Ortiz; 1605, 11 de maig / 1606, 14 d'abril; [podria tractar-se de l'organista de Poblet, Pere Ortiz? O de Simó Ortiz que ja apareix el 1599?]").

5 *Ibidem*, p. 199-201 (doc. 3) i 201-204 (doc. 4). Antoni LLORENS SOLÉ: *La Mare de Déu del Claustre de Solsona. Imatge-devoció-santuari*, Solsona: Impremta Muval, 1966, p. 136, havia publicat una notícia del primer contracte seguint documents del procés que generà el segon, que són a l'Arxiu Diocesà de Solsona (ADS), *Capítol*, 224-226A. Segons la *Requesta presentada a mossèn Francesch Bordons, horganista, 1609*, d'aquest plec, l'any 1609 Francesc Bordons vivia al carrer Llobera, on continuava tenint casa el 1625 (ADS, Solsona, 24, Desposoris 1 (1597-1643), f. 69v).

6 ALTISENT, Agustí. *Història de Poblet*, Poblet: Abadia de Poblet, 1974, p. 483-484.

7 ADS, Solsona, 33, Òbits 2 (1597-1633), f. 15v ("A 17 de octubre 1604 fonch feta sepul[tura] al cos de mestre Hieroni Riber, fuster. Volgueren 10 preveres, vicari y sot-vicari. Foren Tarrida, Roig, Gallart, Aguilar, Codina, Jordana, Miquel, Trilla, Farrer, Balaguer").

8 FINESTRES Y DE MONSALVO, Jayme. *Historia de el Real Monasterio de Poblet*, tom V, Cervera: En la Imprenta de la Pontificia, y Real Universidad por Manuel Ibarra, 1756, p. 217.

9 *Ibidem*, p. 177-179.

10 ALTISENT, Agustí. *Història de Poblet*, op. cit., p. 425. Es deu tractar del Josep Bordons, *organorum magistro*, que l'any 1604 comprà un hort circuit de parets i situat al lloc anomenat "davant lo camí y pati discorrent del portal de St. Miquel olim de n'Olivelles al portal d'en Vandelort" a Gabriel Alinyà, rector del Castellvell, a Arxiu Comarcal del Solsonès (ACS), N. S. Pere Mr. Andreu, *Vigesimum quartum manuale instrumentorum*, f. 188v (21 maig 1604).

Ortís n'havia esdevingut l'organista. El 17 setembre 1606, els paers d'aquella vila determinaren de parlar amb "lo canonge Ortís de Verdú" si voldria ser conduït com organista. Podem pensar que els paers targarins confongueren la condició de *cabiscol* amb la de *canonge*, llevat que aleshores ja fos titular d'una canongia de la col·legiata de Cardona. Simon Ortís va acceptar de ser l'organista de Tàrrrega, ofici que exercí els anys 1607-1608 per 40 lliures anuals. Com a Verdú, el mestre Francesc Bordons havia construït prèviament un nou orgue a Tàrrrega (1604-1606)¹¹.

Tot seguit obtingué la plaça d'organista de l'església parroquial de Sant Miquel de la vila de Cardona, que va exercir durant els anys 1609-1613. També a Cardona Francesc Bordons havia construït prèviament un nou orgue, contractat el 20 de desembre de 1608. Un dels pactes del contracte o *memorial* fet entre els cònsols cardonins i l'orguener solsoní establí "que los cònsols se reserven que puguen mostrar lo present memorial y concòrdia a mossèn Ortiz, canonge de Cardona, y que mossèn Bordons age de fer lo que dit mossèn Ortiz dirà ser necessari". La notícia ens innova que a les acaballes de 1608 era titular d'una canongia de la col·legiata cardonina. D'altra banda, el 22 de març de 1609 el bisbe d'Urgell acceptà la sol·licitud dels cònsols d'instituir una capella de música a l'església parroquial, amb l'obligació del seu mestre de fer-hi sonar l'orgue¹².

L'any 1613, "mossèn Ortís i la seva capella de Verdú" treballaren a la festa de les Santes Espines de Tàrrrega, la qual cosa semblaria indicar que aleshores era mestre de capella de la seva vila; però la trajectòria de Simon Ortís havent estat organista de Cardona els anys anys 1609-1613 fins que, el 1629, esdevingué l'organista de la catedral de Solsona, resta encara molt inèdita. Ara bé, aquests primers

quinze anys en què fou organista a Verdú, Tàrrrega i Cardona posen de manifest que la seva trajectòria sempre havia anat associada a la construcció de nous orgues, reiteradament a càrrec dels Bordons o bé de Francesc Bordons, i a l'ensems que no es tractava només de construir un nou instrument sinó també de la institucionalització, organització i dotació de l'ofici d'organista de les respectives esglésies. D'aquesta manera, sembla del tot que Simon Ortís no s'hauria pas només limitat a acceptar conductes noves o bé a concursar per a l'obtenció de successives places, sinó que també estigué posat en la renovació, la institucionalització i l'eixamplament de la música eclesial, del cant i de la música d'orgue. En aquest sentit, la seva llarga avinença i complicitat amb els Bordons és un fet rellevant. Tot i que a Solsona l'ofici d'organista reculava segles enrere, també l'arribada de Simon Ortís va anar acompanyada de renovellament. Pel que fa a Cardona, l'any 1641, malgrat que en feia molts que no n'era l'organista, fou un dels examinadors dels aspirants a ocupar aquella plaça, tot un senyal de la seva autoritat i interès pel bon treball en aquell orgue.

L'església de Solsona comptava amb orgue molt abans de l'erecció del bisbat i de ser catedral. Domènec Costa i Bafarull documentà que l'any 1340, a la canònica agustiniana de Santa Maria, hi havia un monjo organista¹³. De fet, al segle XVI, a la vila n'hi hauria hagut més d'un i tot. El notari Antoni Castellar deixà escrit que el seu fill Antoni anà a València a estudiar teologia l'any 1587 i que va fer aquell viatge "en companyia de mossèn Torres, lo qui sonave los òrguens de la present vila"¹⁴. Essent ja catedral, l'any 1607 fou enterrada la dona del batlle episcopal Joan Torrentaller i el vicari perpetu anotà que s'havia fet un funeral "ab molta solemnitat, absoltes y missa a cant d'orgue, ab tota la Capella de mon Sor. Reveren-

11 MIRÓ BALDRICH, Ramon. "Música i Església a Tàrrrega (del segle XV a inicis del XVIII)", *Urtx. Revista cultural de l'Urgell*, 14, Tàrrrega, 2001, p. 151-198 (160, 161, 175, 193).

12 GALERA i PEDROSA, Andreu. *La capella i benefici de Santa Magdalena, i l'ofici de mestre de capella i organista a l'església parroquial de Sant Miquel de la vila de Cardona (1609-2012)*, Cardona: Confraria de la Mare de Déu del Patrocini, 2014, p. 27-28, 34, 35, 37.

13 COSTA Y BAFARULL, Domingo. *Memorias de la ciudad de Solsona y su iglesia*, Barcelona: Editorial Balmes, 1959, p. 287. Per al segle XVI, Antoni LLORENS SOLÉ: *La Mare de Déu del Claustre de Solsona*, op. cit., p. 134-135.

14 PLANES ALBETS, Ramon. *L'Hospital d'en Llobera. Lectures d'història de Solsona*, vol. II, Solsona: Fòrum d'Aprofundiment Democràtic, 2016, p. 117.

díssim”, que hi assistí¹⁵. Era l’orgue que, l’any 1567, la canònica havia “donat a fer a mestre Perris Bordons del loch de Vilafranca de [*en blanc*], del regne de França, y a mestre Anthoni Bordons, fill de dit Perris Bordons, habitant en la present vila de Solsona”¹⁶. Els orgueners Bordons eren afocats a Solsona des d’entrada la primera meitat d’aquell segle. *En Bordons*, que figura a la nòmina solsonina del fogatge de 1553¹⁷, deuria ser aquest Antoni *habitant* a Solsona.

El mes de maig de 1629 traspassà el prevere Francesc Tarrida, organista de la seu solsonina, a qui Simon Ortís succeí en l’ofici de fer sonar l’orgue¹⁸:

“Lo Rnt. Mossèn Tarrida, organista. Als deset de maig mil sis-cents vint-y-nou, dic jo, Joan Gatuellas, prevere, vicari perpètu de Celsona, mossèn Francesc Tarrida, organista de la seu, beneficiat portioner de St. Domingo, després de aver rebut los sacraments de Sta. Mare Iglésia, lo de la penitència als 15 de dit y lo de la sta. eucharistia, per viàtich, lo dia de la sta. extremaunçió, als setse. Feu testament en poder de mossèn Jaume Lluch, notari. Dexà-s deu lliures y, hereu, a Antoni Tarrida, son pare, lo que renuncià a la Cort. Feu-se-li la sepultura de beneficiat en la forma acostumada per la Confraria de la Santíssima Trenitat, de franch”.

L’any 1628, Francesc Tarrida havia cobrat sencera la paga d’organista de la catedral (20 lliures), però el 1629 només en va rebre la meitat. L’altra meitat la va cobrar Simon Ortís, també *organista*, segons els comptes¹⁹, la qual cosa documenta que era el successor de Francesc Tarrida en aquell ofici. Mossèn Tarrida era solsoní i feia temps que havia tingut la seva destinació a la catedral. L’any 1615, “mossèn Tarrida” havia participat en el funeral de la vídua Joana Trilla, morta cremada amb dues criatures en l’incendi de la casa on vivia²⁰. A partir del 1630, mossèn Ortís ja cobrà sencera la paga d’organista.

La seva entrada a la catedral de Solsona també va anar associada a la renovació de l’orgue de la seu. L’any 1629, quan començà a fer-lo sonar, els germans Francesc, Celdoni²¹ i Josep Bordons fabricaven l’*orguenet* de la capella de la Mare de Déu del Claustre, complint el contracte que havien signat el 17 de desembre de 1628. Aquell mateix any 1629 el prevere Francesc Casanoves examinà l’orgue de la catedral²², que deuria ésser poc o molt atrotinat, de manera que a partir de 1630 Francesc Bordons,

15 *Ibidem*, p. 146.

16 ADS, Capítol, 31, *Libre... en lo qual seran continuades les resolucions de tots los capítols que seran celebrats per lo Rnt. Convent y Septem de Senioribus de la present iglésia de Solsona...*, f. 10r.

17 IGLÉSIES, Josep. *El fogatge de 1553. Estudi i transcripció*, vol. II, Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 1981, p. 460. No consten, en canvi, dins el fogatge de 1502 que vaig publicar l’any 1996.

18 ADS, Solsona, 33, Òbits 2 (1597-1633), f. 110v.

19 ADS, Capítol, 96, *Libre en lo qual són continuats tots los comptes se acostumen de donar en lo mes de janer quiscun any per lo procurador y exexidor de totes les rendes rebudes y declarades, y los comptes dels annates y capes, comensant en lo present any de 1590*, f. 110v, 114v (“Ítem, pagat a mossèn Francesch Tarrida, horganista, deu lliures. Ítem, pagat a mossèn Hortís, organista, deu lliures”, comptes del 1629 passats el 5 desembre 1630).

20 PLANES ALBETS, Ramon. *L’Hospital d’en Llobera. Lectures d’història de Solsona*, vol. II, p. 158.

21 PLANES ALBETS, Ramon. “L’orgue del monestir de Santa Clara de Puigcerdà encomanat a Celdoni Bordons (Solsona, 1637)”, *Ceretania. Quadern d’estudis cerdans*, 4, Puigcerdà, 2005, p. 249-250. Celdoni Bordons es va casar l’any 1632: “Die vigesima mensis novembris 1632, juxta decreta S. C. T., fuerunt in matrimonium conjuncti per me, Hieronimum Bodies, presbitero et vicarium perpetuum Sancte Sedis Ecclesiae Celsonen, in capella Sti. Petri parochiali eiusdem sedis ecclesiae, in forma Sancte Matris Ecclesiae, Selidonium Bordons, organista, filius legitimus et naturalis honorabilis Francisci Bordons et Sper [*sic*], eius uxoris, defunctorum, ex una; et Eulalia, domicella, filia legitima etc. Petri Rossell, chirurgi, civis Celstone, et Eulalie, uxoris eius, quondam. Et incontinenti receperunt nuptialem benedictionem per me, Hieronimum Bodies, presbiterum et vicarium perpetuum, presentibus testibus per me vocatis et nominatis Sebastiano Coma, faber ferrario, et Antonio Palleres, paratore pannorum lane, civibus Celstone. Hieronimus Bodies, vicarius perpetuus” (ADS, Solsona, 24, Desposoris 1 (1597-1643), f. 114). Traspassà l’any 1639 (“A trenta de mars 1639 fonch donada ecclesiàstica sepultura al cos de Saldoni Bordons, horganista del carrer de la Seu d’esta ciutat, lo qual morí la nit antes, après de haver rebut tots los sants sacraments en sa malaltia curta... Testament March Lluch, notari” (34, òbits 3 (1634-1658), f. 45v).

22 ADS, Capítol, 223, *Llibre de sindicats de l’obra de la catedral de Solsona*, dins el *Syndicat de la obra de la Sta. Iglésia de Solsona del any 1629*, f. 125v: “Ítem, a 28 de juny 1629 tinch pagat al Sr. Francesch Casanoves, prevere, per los treballs de venir a l’examen de l’orgue... 10 lliures 16 sous”.

fill, en va fer un de nou²³. Essent una iniciativa tan immediata a l'arribada de Simon Ortís a Solsona, costa de no pensar en la influència que pogué tenir en aquella renovació de l'orgue, que fou fabricat pel fill de qui havia fet els de Verdú, Tàrrega i Cardona.

L'orgue novament fabricat a la catedral per Francesc Bordons era a l'indret on hi ha l'actual del segle XIX. Ho anotà Narcís Camós pocs anys després, en concretar que s'accedia a la capella de la Mare de Déu del Claustre per l'entrada situada “debaxo del órgano”²⁴. Aquella renovació de l'orgue s'ha situat en el context d'obres remarcables fetes al temple, entrada aquella centúria, a fi de millorar l'edifici de l'antiga canònica, esdevingut catedral. Les més significatives foren les de la conclusió de la nau gòtica pel mestre de cases Claudi Casals, a partir del 1623²⁵, però també fou renovat el cor, l'altar major, mobiliari, etc. Conscient de les mancances que arrossegava l'edifici, el bisbe Pere de Puigmarí feu llegats testamentaris generosos (1634) a la seva Obra, finalment frustrats, que meresqueren que el vicari perpetu Jeroni Bodies deixés escrit que “és stat lo primer aficionat spòs d'esta santa iglésia, per quant los tres seus predecessors no mostraren amor en ella ni an dexat la més mínima memòria”²⁶. Malgrat tot, encara l'any 1642 el bisbe Pedro de Santiago es dolia que la catedral era “sin retablo, sin sagrario, sin reja en la capilla mayor, sin sacristía, sin hornamentos en ella y sin otras cosas neçessaríssimas al culto divino”, encara que, certament, ho manifestés per exclamar-se que el govern

Orgue del segle XVII, segons un gravat alemany provinent d'un llibre d'emblemes (ACS)

municipal hi volgués fer obres de fortificació per fer front a l'exèrcit espanyol²⁷.

Quan arribà a Solsona, Simon Ortís era un organista experimentat i ben probablement no s'avingué a treballar a la catedral amb un instrument envellit i defectuós. Com era lògic, el nou orgue fou encomanat als Bordons, a Francesc Bordons, fill, casat l'any 1634 amb Magdalena Pintor²⁸. La confiança, el tracte

23 RIU Y CABANAS, Ramon. *Memoria històrica de la imàgen de Nuestra Señora del Caustro, que se venera en la Iglesia Catedral de Solsona*, Lleida: Imprenta Mariana, 1891, p. 99; Antoni LLORENS SOLÉ: *La Mare de Déu del Claustre de Solsona*, op. cit., p. 133; Antoni LLORENS SOLÉ: *Solsona i el Solsonès en la història de Catalunya*, vol. 2, Lleida: Virgili & Pagès, S. A., 1987, p. 78-79; J. F. RÁFOLS: *Diccionario Biográfico de Artistas de Cataluña desde la época romana hasta nuestros días*, tom I, Barcelona: Editorial Millá, 1951, p. 144-145; Jordi TASIES I PLANAS: “Els Bordons: una família de mestres de fer orgues de Solsona (s. XVI-XVII)”, *Oppidum. Revista cultural del Solsonès*, 1, Solsona, 2001, p. 113-118.

24 CAMÓS, Narciso. *Jardín de Maria plantado en el Principado de Cataluña*, Barcelona: por Iayme Plantada, 1657, p. 374.

25 PLANES ALBETS, Ramon. “Santa Maria de Solsona”, *Catalunya Romànica*, vol. XIII, Barcelona: Fundació Enciclopèdia Catalana, 1987, p. 278-289; Ramon PLANES ALBETS: “La catedral de Solsona”, *L'Art Gòtic a Catalunya, Arquitectura*, vol. III, Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2003, p. 299-301.

26 PLANES ALBETS, Ramon. *L'Hospital d'en Llobera. Lectures d'història de Solsona*, vol. II, p. 191-192.

27 PLANES ALBETS, Ramon. “Obres i reformes a la catedral de Solsona (segles XV-XVIII)”, *Ilerda*, XLVII, Lleida, 1986, p. 409-441(419).

28 ADS, Solsona, 24, Desposoris 1 (1597-1643), f. 126r (“Bordons y Pintora. Als 24 de febrer 1634, havent preceydes les tres canòniques monestacions y conforme lo St. Concili de Trento, foren sposats per mi, Hierònim Bodies, prevere y vicari perpètu en la parroquial de St. Pere de Cap de Creus de la seu de Solsona, lo honorable Francesch Bordons, organista, fill dels quòndams Francesch Bordons, també organista de la ciutat de Solsona, y de Sperança, muller, de una part; y de la Sora. Magdalena Pintor, donzella, filla del quòndam discret Sor. Jaume Pintor, notari, y de la Sora. Paula, muller sua, vivent, presents per testimonis Antoni Riber, fuster, y Sebastià Vila, texidor de llana, tots de Solsona, etc. Y a 28 del matex prengueren nuptial benedició per mi, dit vicari etc.”).

i la col·laboració de Simon Ortís amb els orgueners Bordons és del tot evident que existí i que durà molts anys. L'*organista* Francesc Bordons, pare, havia traspassat l'any 1628²⁹:

“Bordons. Als deset del mes de desembre de mil sis-cents vint-y-vuyt, dic jo, Joan Gatuelles, prevere, vicari perpètuu de la iglésia cathredral de Celsona, morí mossèn Francesch Bordons, organista, avent rebuts los sacraments de santa Mare Iglésia, lo de la penitència als catorze de dit, lo de la santa eucharistia y viàtich, y a 16 lo de la extramaunctió. Ordenà son testament en poder de mossèn [en blanc], notari. Dexà per la sua ànima a [en blanc] son fill. Feu-se-li sepultura mig general en la forma acostumada. Fonch enterrat dins la capella de la Verge Maria de la Claustra”.

El 13 de juliol de 1629, Simon Ortís compareix participant en la reunió de la Comunitat de Preveres de la catedral³⁰. El mes de març de 1630, consta que n'era beneficiat, quan Antoni Joan Cisteró, estudiant de Tàrraga, el va constituir procurador seu perquè comparegués davant el vicari general i oficial a fi d'acceptar la col·lació de qualsevol benefici³¹.

El 24 de febrer de 1644, fent de testimoni en un procés que afectava les quotidianes distribucions de la Comunitat de la catedral i tenint “etatis sexaginta annorum”, segons l'escrivà, deposà que residia a Solsona des de feia catorze anys. No eren unes dades ben precises, sobretot l'edat, que notòriament fou arrodonida, com era força habitual. Simon Ortís manifestà que l'*ofici d'organista* l'obtingué per oposició i que també havia “servit set anys de mestre de capella en dita seu”³².

L'organista de la catedral era triat pel Capítol, havent trobat algun prevere aspirant que tingués la formació i l'experiència necessàries. Era un ofici retribuït de manera especial. Li era assignat un benefici i participava de les quotidianes distribucions. Havia de fer sonar l'orgue totes les festivitats de consuetud, els dies d'oficis de beneficis i també els de les festes de les confraries, que ho havien de pagar pel seu compte. Ensenyava aquells minyons que li assignava el mestre de capella, un ofici que Simon Ortís també exercí, si més no durant set anys, com s'ha vist. Els tractes i les tasques de Simon Ortís deurien ser força semblants al que, l'any 1661, fou pactat entre el Capítol i mossèn Ramon Balcells, un nou organista de la catedral³³. A aquest prevere targarí li fou assignat el benefici de Sant Pere, anomenat *de l'orgue*.

Simon Ortís es deuria saber guanyar ben aviat la confiança de l'entorn eclesiàstic solsoní del qual formava part, perquè el 1635 fou un dels comissionats designats per fer construir un arxiu a la catedral i aquell mateix any era constituït procurador per un altre beneficiat³⁴. L'any 1641 era un dels procuradors generals de la Comunitat de la catedral³⁵.

El 1631 comprà una casa de Solsona als marmessors del prevere Francesc Bordes, que acabaria de pagar l'any 1634. Era situada al carrer d'En Caramoixí, sota domini del duc de Cardona, i afrontava a llevant amb aquest carrer, a migdia amb la casa d'en Vila, a ponent amb la que fou del mercader Jeroni Camp i, a tramuntana, amb el carrer de la Saboneria, avui anomenat del Fesolet, pel preu de 260 lliures³⁶.

29 ADS, Solsona, 33, Òbits 2 (1597-1633), f. [106r].

30 ADS, Capítol, 31, *Libre... en lo qual seran continuades les resolucions de tots los capítols que seran celebrats per lo Rnt. Convent y Septem de Senioribus de la present iglésia de Solsona...*, f. 95r.

31 ACS, N. S. Francesc Andreu, *Borrador del any 1630*, f. 32r (10 març 1630).

32 ADS, Processos, 18b (1641-1663), *Testes receptis ad instantiam Comunitatis Sedis Celsona vigore litterarum compulseriarum a Curia Nuntii Barcinone emanatarum. 1644. Joseph Pintor*, f. s. n. Vegeu, *infra*, Annex III, les funcions que foren encomanades al mestre de capella de la catedral l'any 1661.

33 *Infra*, Annex I. Segons Ramon Miró Baldrich: “Música i Església a Tàrraga...”, *art. cit.*, p. 164 i 177; Ramon Balcells havia estat manxaire de l'orgue de Tàrraga els anys 1643-45.

34 PLANES ALBETS, Ramon. *L'Hospital d'en Llobera. Lectures d'història de Solsona*, vol. II, p. 191; ACS, N. S. Francesc Andreu, *Decimum manuale*, f. s. n. (23 abril 1635). Montserrat Malloles, beneficiat de la catedral de Solsona, el constitueix procurador juntament amb el llibreter barceloní Joan Fillol.

35 ACS, N. S. Joan Bernabé Penna, 1641, f. 25v-26r (9 abril); s. n. (13 juny), s. n. (11 i 30 octubre i 1 novembre).

36 ADS, N. S. Josep Pintor, *Borrador del any 1631*, f. s. n. (17 desembre 1631); *Borrador de Joseph Pintor, notari, del any 1634*, f. s. n. (3 maig 1634).

Correspondria a una part del solar de l'actual casa número 1 del carrer de Sant Josep, que és tota de nova fàbrica de mitjan segle XX. La Saboneria que tingué ben a prop Simon Ortís havia estat dels negociants Jeroni i Pau Camp, pare i fill, el primer traspassat l'any 1615, el mateix en què s'havia casat el fill. L'any 1641, fent-ne ja deu que l'organista vivia a la seva casa, fou reformada pel prevere Alexandre Camp, rector de Santa Susanna³⁷. La compra d'una casa denota el propòsit de Simon Ortís de fer una estada duradora a Solsona, que seria la seva destinació eclesiàstica definitiva. El 1634 fou testimoni del casament d'un fadrí sastre que, l'any 1630, s'havia barallat amb el serrador Baldiri Bartomeu, el jove de qui ja era o bé seria la majordona de Simon Ortís, tot constant a la partida que era "organista en la seu de Solsona"³⁸.

Vivint a Solsona, Simon Ortís era titular d'alguns beneficis eclesiàstics escampats a diverses localitats: Sant Feliu de Codines, al bisbat de Barcelona, Cervera, Cardona i Puigcerdà. L'any 1632, compareix notarialment de titular d'un benefici de l'església parroquial de Sant Feliu de Codines i, també, fent donació al seu nebot Pere Ortís, rector de Vilagrassa i aquell mateix decenni de Verdú³⁹, dels drets legítims que li corresponguessin del seu pare i d'un censal de 20 lliures de preu que li feia Joan Ortís, pagès de Verdú⁴⁰. El 1633 constituí procuradors el vicari perpetu i un notari de Verdú perquè cobressin les rendes, lloguers i altres interessos que tenia a aquella vila⁴¹, i, el 1634, constituí procurador un beneficiat de la catedral de Barcelona perquè arrendés el mateix benefici de Sant Feliu de Codines⁴².

El 1639 cobrava 76 lliures i 19 sous del clavari de Manresa, degudes al benefici de Santa Esperança i Santa Engràcia de l'església parroquial de la vila de Cardona i corresponents als anys 1635-39⁴³. El 1641 compareix de titular del benefici de Santa Maria de l'altar major de l'església parroquial de Puigcerdà⁴⁴, i, el 1652, de l'esmentat benefici de Santa Esperança de l'església parroquial de Sant Miquel de Cardona i del de Tots Sants de l'església parroquial de Cervera⁴⁵, volent cobrar deutes. A Solsona, consta que l'any 1634 era titular del benefici de Sant Miquel fundat a la capella de la Pietat del terme de Solsona, que pretenia bescanviar pel de Sant Llorenç fundat a la catedral⁴⁶.

L'any 1634 Simon Ortís va fer un testament que no arribaria a tenir efectivitat. Ens innova que aleshores els seus pares ja havien traspassat. Elegí marmessors els canonges Miquel Argullol, doctor en teologia, cabiscol, i Francesc Argullol, el prevere Francesc Jordana, beneficiat a la seu, i Francesc Bordons, "organiste, ciutadà de Solsona".

El marmessor Miquel Argullol fou un prevere de molta autoritat a la catedral i durant molts anys. Quan morí, el 1642, Jeroni Bodies en va escriure que era "home de edat 81 any[s] y avia 23 anys vivia posseint y residint en ella ab molt bon exemple de vida"⁴⁷. El 1640 havia deixat diners a l'organista Francesc Bordons, un altre dels marmessors, que manifestà tenir-ne necessitat, mitjançant la venda d'un violari de 42 lliures de preu. El notari va identificar-lo com canonge i *cantor* de la catedral⁴⁸. N'era *cantor* l'any

37 PLANES ALBETS, Ramon. *L'Hospital d'en Llobera. Lectures d'història de Solsona*, vol. II, p. 196.

38 ADS, Solsona, 24, Desposoris 1 (1597-1643), f. 126r (24 febrer 1634).

39 ACS, N. S. Josep Pintor, *Borrador del any 1639*, f. 265v-266v (16 setembre 1639).

40 ADS, N. S. Josep Pintor, *Borrador de Joseph Pintor, notari, del any 1632*, f. s. n. (4 juliol 1632, procura), f. s. n. (14 octubre 1632, donació), *Borrador 1633*, f. s. n. (31 març 1633, procura per arrendar o concedir el mateix benefici).

41 ADS, N. S. Josep Pintor, *Borrador 1633*, f. s. n. (22 novembre 1633).

42 ADS, N. S. Josep Pintor, *Borrador de Joseph Pintor, notari, del any 1634*, f. s. n. (2 febrer 1634).

43 ACS, N. S. Josep Pintor, *Borrador del any 1639*, f. 93r-94r (3 maig 1639).

44 PLANES ALBETS, Ramon. *L'Hospital d'en Llobera. Lectures d'història de Solsona*, vol. II, p. 196.

45 ADS, N. S. Pere Llaguna, *Borrador dels actes rebuts... en lo any 1652*, f. s. n. (16 gener 1652, procura), f. s. n. (procura, 4 juliol 1652).

46 ADS, N. S. Josep Pintor, *Borrador de Joseph Pintor, notari, del any 1634*, f. s. n. (15 desembre 1634).

47 ADS, 34, Òbits 3 (1634-1658), f. 77r (25 setembre 1642).

48 ACS, N. S. Josep Pintor, 1640, f. 120-123 (13 abril 1640); f. 141: pocs dies després, el notari Josep Pintor, actuant com a síndic dels còsols i Consell de Solsona, constituí procurador seu i de la Ciutat l'organista Francesc Bordons (26 abril 1640).

Solsona. La pujada del carrer de Sant Josep vista des de la cantonada del carrer Llobera, l'any 1901. Positiu fotogràfic de Rossend Gelabert i Coll (gravador, fotogràf) (ACS). Simon Ortís tingué la seva casa a la banda esquerra de la pujada, fent cantonada amb el carrer del Fesolet

1614, quan el Capítol endegava la construcció del cor de la catedral⁴⁹. Segons Domènec Costa i Bafarull, fou el segon xantre de la seu, dignitat que havia començat a exercir durant l'episcopat de Lluís Sans, el primer bisbe de Solsona⁵⁰. Miquel Argullol era home de pes a la seu quan Simon Ortís hi entrà d'organista i ben probablement havia estat un dels actors influents del seu nomenament. Compartir gust i ofici pel cant i la música és ben clar que els deuria acostar i generar bona relació, confirmada per l'elecció com a marmessor en aquell testament de 1634.

Simon Ortís disposà que volia ser sepultat “en les clautes de la seu de Solsona, al cap de les grades qui

pugen a la capella de Nra. Sora. de les Clautes a dites clautes, ab que dita sepultura toque al cap del grahó”. Llegà 105 lliures a la Comunitat de Preveres de Verdú, que haurien de ser invertides en un censal les pensions del qual servirien per pagar misses *cantades*: la de la vigília de Nadal i les tres del dia de Nadal, és a dir, la del gall, la matinal i la major, i, el dia de Sant Vicenç Màrtir, “lo offici, ço és, missa cantada, primeres y segones vespres”, i també un aniversari per a la seva ànima i la dels seus l'endemà d'aquest mateix dia. Fundava un aniversari a la catedral de Solsona, celebrador pels canonges la diada del seu traspàs, al qual destinava 70 lliures que havien de servir per crear un censal d'aquest preu. Entre els beneficis de què gaudia, citava el de Sant Sebastià a la vila de Verdú. Disposava que hauria de ser creat un altre censal de 150 lliures de preu, les pensions del qual igualment haurien de ser destinades a celebrar misses la diada del seu traspàs. Finalment, encomanava als seus marmessors que els seus béns fossin venuts i instituïa hereu universal “Nre. Sor. Déu y la mia ànima”. Els diners resultants de la venda a l'encant dels seus béns haurien de ser esmerçats a celebrar misses. Compareix en aquest testament el seu nebot Pere Ortís, aleshores rector de Vilagrassa⁵¹, que seria vicari perpetu de Verdú els anys 1636-1644. Es conserva a l'arxiu parroquial de Verdú un decret o sentència d'Innocenci X del 8 de febrer de 1645, que establí que el vicariat perpetu d'aquella església no corresponia a Simon Ortís sinó a Pere Puig⁵², la qual cosa ensenya que n'havia pretès la titularitat.

La confiança que Simon Ortís es deuria saber guanyar entremig dels eclesiàstics solsonins també la denota el fet que, el 1640, fos un dels marmessors elegits pel vicari perpetu Jeroni Bodies⁵³ i del prevere Cosme Reixachs⁵⁴. Ben significativament, hauria tingut igualment la de fra Pedro de Santiago (1640-1644)⁵⁵, qui era bisbe de Solsona quan es va descab-

49 PLANES ALBETS, Ramon. *L'Hospital d'en Llobera. Lectures d'història de Solsona*, vol. II, p. 156.

50 COSTA Y BAFARULL, Domingo. *Memorias de la ciudad de Solsona y su iglesia*, p. 550: des de 1602 a 1642; *Ibidem*, p. 574: el bisbe Pere de Puigmarí l'elegí marmessor seu (1634).

51 ADS, Vicaria Perpètua de Solsona, Testaments, 435, *Testament de mossèn Ortís, prevere* (4 abril 1634).

52 FARRÉ TARGA, Miquel Àngel. *L'arxiu de la parròquia de Santa Maria de Verdú, op. cit.*, p. 168 i 180.

53 ADS, Vicaria Perpètua de Solsona, Testaments, 436-437, Testament de Jeroni Bodies (30 gener 1640).

54 ADS, N. S. Joan B. Penna, Manual de 1638-1640, f. s. n. (29 maig 1640); 1641, f. s. n. (21 i 24 setembre). Mossèn Cosme Reixachs havia traspasat el 3 de maig de 1640 (Solsona, 34, òbits 3 (1634-1658), f. 56r).

55 COSTA Y BAFARULL, Domingo. *Memorias de la ciudad de Solsona y su iglesia*, p. 390-395.

dellar la guerra de Separació, partidari inequívoc de Felip IV de Castella, per la qual cosa fou desterrat de la diòcesi (11 setembre 1642) i es refugià a l'Aragó, des d'on continuà regint-la mitjançant el vicari general fins el 22 de desembre de 1644⁵⁶. Segons el cronista aragonès Pellicer, “habiendole enviado á llamar á la Junta que tuvieron los brazos generales en Barcelona, y no queriendo acudir á la convocatoria, antes bien persuadiendo á sus feligreses siguiesen la voz del Rey como mas segura, le quisieron volar con polvora su Casa y Palacio. Siendo avisado se salió huyendo para entrarse en Aragon...”⁵⁷.

La proximitat o la complicitat de Simon Ortís amb el bisbe espanyolista Pedro de Santiago la deixa entreveure bé una notícia del 22 de novembre de 1643. Essent en absència forçada de Solsona Pedro de Santiago, hi fou publicat un manament general de l'oficial i vicari general Antoni Caballol contra totes les persones “que tinguen y, altrament, sàpien un o molts llibre o llibres y altres qualsevol scriptures, així auctèntiques com privades”, pertanyents a la Mensa Episcopal, al Capítol i a la catedral. Els preveres Joan Jordana i Simon Ortís hi respongueren de la manera següent⁵⁸:

“Diuhen y responen les coses següents:

Primo, que-s veritat que lo dit Dr. Jordana té en son poder un llibre de paper, de forma de full petit, ab cobertes de fusta, manuscrit, lo que té per títol, com del primer full de aquell scrit apar: *Incipiunt Constitutiones* etc. Lo qual llibre conté ab si, des del full 13 fins al full

61, inclusive, coranta-sinch fulles escrites, y del full 133 fins al full 227, també inclusive, conté noranta-dos fulles també scrites, hont y ha vàries ordinacions, visites, sentènties arbitrals, gràcies apostòliques y concòrdies, en part importants, convenients, al Sr. Bisbe y al Capítol, en part útils als racioners y demés beneficiats, y en part a la Ciutat y poble, respectives⁵⁹.

Ítem, que té altre llibre, dit Dr. Jordana, nomenat *de la Cadena*, també de paper y de la mateixa forma que'l primer, exceptat que té la una coberta rompuda, en lo qual se contenen moltes coses que fan per la Rnt. Comunitat de la present iglésia... Lo qual té dit Dr. Jordana com a marmessor y curador del Sr. Hierònim Bodies, quòndam, vicari perpètuu de Solsona⁶⁰, y dit Bodies lo tenie per les causes y rahons davallscrites [*Jeroni Bodies havia mort el 31 de març de 1643*]⁶¹.

Ítem, diuhen que lo dit Rnt. Sr. Simon Ortiz té en ses mans y poder altre llibre de pergamí ab una sola coberta de fusta, nomenat *La Consueta*, de full major que los ja dits llibres, també manuscrit, ab principi y fi íntegrament, y conste de 209 fulles, y conté lo orde y govern, costums y pràctiques de la iglésia, etc.⁶²

Los quals llibres, però, que ni fan ni specten a la Mensa Episcopal, Capítol ni Comunitat, car són heretament de [...] tenen ensemps y tenien junts, en companyia del quòndam dit, vicari Bodies, encomanats ha dos anys, poch més ho menos, per mon Sr. Rm. Don Fra Pedro de Stiago, *episcopus*⁶³, després de haver dits llibres estats algun temps ofoscats y havent tinguda notícia dit Rm. Sr. de que algunes persones poch zeloses y de dannada intensió los volien cremar, tenint confiança dels dits Bodies, Jordana y Ortiz, los manà guardar. Però que ara, obehint al sobredit mandato, los posen en mà y poder de

56 Fr. Pedro FABO DEL CORAZÓN DE MARIA. *Biografía de Sr. D. Fr. Pedro de Santiago, obispo de Lérida, de la Orden de Agustinos Recoletos*, Madrid: Imp. de Gabriel López del Horno, 1919, p. 69.

57 PELLICER Y TOBAR, Josef. “Avisos historicos, que comprehenden las noticias y sucesos mas particulares, ocurridos en nuestra Monarquía desde el año de 1639”, dins Antonio Valladares de Sotomayor: *Semanario Erudito*, tom XXI, Madrid: Por Don Antonio Espinosa, 1790, p. 232-233.

58 ADS, Capítol, 130, *Acte del Dr. Jordana y de mossèn Hortís presentat a l'oficial Caballol en rahó de uns llibres li han restituït* (27 novembre 1643).

59 COSTA Y BAFARULL, Domingo. *Memorias de la ciudad de Solsona y su iglesia*, p. 164 i ss.

60 Jeroni Bodies no va fer referència a aquests llibres al seu testament del 30 de gener de 1640, perquè encara no els hauria rebut del bisbe. Hi elegí marmessors els preveres Simon Ortís i Joan Faneca, Josep Thomasa, “com a molt amich y senyor meu”, i el cirurgià Bonaventura Busquets. Disposà que els seus llegats “sien pagats del que trauran dels vestits meus y llibres trobaran al dia de mon òbit, y lo que valdrà lo llit que jo dormo, ab tots los matalaffs, llansols y flasades, ab les vànoves y coxins”. Llegà una cadira a cada marmessor pel treball (*supra*, nota 53).

61 ADS, Solsona, 34, Òbits 3 (1634-1658), f. 83r (“A 31 de mars 1643 morí y se donà sepultura en lo carner solit al cos del Rnt. Hierònim Bodies, vicari de Celsona. Morí ab tots los sacraments. Requiescat in pace”).

62 El manuscrit intitulat *La Consueta* era la compilació formada pel canonge de Santa Maria de Solsona Pere Joan de Llobera, al segle XV, citada per Jaume VILLANUEVA: *Viage literario a las Iglesias de España*, tom IX, València: En la imprenta de Oliveres, antes de Estevan, 1821, p. 59, bé que consignà que “Otra hay tambien del siglo XVI”; Ramon PLANES ALBETS: *L'Hospital d'en Llobera. Lectures d'història de Solsona*, vol. II, p. 7.

63 El tractament genèric *episcopus*, en lloc de bisbe de Solsona, en un document com aquest, seria un reflex de la situació en què es trobava aleshores fra Pedro de Santiago, desterrat de la diòcesi.

Escudella grossa, plat català de la corbata de mitjan segle XVII (Col. P. B. Ortiz Barquero). Simon Ortís va excloure "l'obra de pisa" dels llegats testamentaris que va fer a la seva majordona

dit Sr. Oficial y Vicari General e-o en la Cúria, suplicant ab moltes veres a dit Sr. Oficial los mane custodir y guordar, y que dels dits llibres los ne mane fer rebuda...".

Si aquells manuscrits foren confiats als preveres Bodies, Jordana i Ortís pel bisbe Santiago "ha dos anys", el fet s'hauria escaigut amb la celebració del seu segon sínode (octubre 1641)⁶⁴. La temença episcopal que *algunes persones* "los volien cremar" apunta dissensions entre membres del Capítol, la Comunitat i el bisbe Santiago, que també deurien tenir un rerefons polític, ultra les tradicionals tensions que sempre existiren entre el Capítol i el clergat local més preeminent, i els bisbes. Jeroni Bodies, Joan Jordana i Simon Ortís haurien estat propers al bisbe Santiago i versemblantment partícips del seu compromís amb el rei castellà.

Tot i els remarcables béns i interessos de què resulta obvi que Simon Ortís disposava, les dificultats dels anys de la guerra també l'haurien afectat d'una

o altra manera, si més no pel que feia a liquiditat i disposició de bona moneda, perquè, el mes de desembre de 1647, trobant-se sense diners, va crear i vendre un censal de 40 lliures de preu a la Unió de Preveres, però el va lluir i quitar relativament aviat, l'estiu de 1650⁶⁵.

Simon Ortís no hauria patit el contagi de pesta que també es va escampar a Solsona, l'any 1652, però va morir no pas gaire temps després, quan el conflicte bèl·lic de la guerra de Separació encara no era ben acabat. Morí, segons el vicari perpetu, després d'una *curta malaltia*, que patí l'estiu de l'any 1654. Les darreres vegades que compareix als registres sacramentals són el 7 de gener i el 28 de juny de 1654, aquí privadament, fent de testimoni del casament de Maria Bartomeu i Vila, neta de la seva majordona, amb el calderer Joan Riu Lacosta⁶⁶.

Gairebé dos mesos abans d'aquell casori, el dia 11 de maig de 1654, havien estat escripturats els corresponents capítols matrimonials. Hi compareix Simon Ortís fent una donació de 30 lliures "en aiutori de dot y per los beneficis que de dita Maria, donsenlla, té rebuts en lo temps ha estat en sa casa", les quals serien "pagadores ab la major brevedat de temps que a dit senyor donarà lloch sa possibilitat"⁶⁷. La majordona Elisabet Bernat i Pla, la seva filla Teresa Vila i Bernat, també vídua, i la neta Maria Bartomeu i Vila, aquesta fins que es deuria casar, treballaren per a Simon Ortís.

La majordona Elisabet Bernat i Pla (1590-1662) era filla d'un pagès *estranger*, que volia dir francès, casat amb una noia del Pla de Godall del terme del Castellvell l'any 1589. El seu pare morí tenint Elisabet vuit anys i als vint es va casar amb el sabater Gaspar Vila. Els Vila i Bernat tingueren tres fills i quatre filles els anys 1612-1623. El seu marit Gaspar Vila morí el 1625, dos anys després que la seva dona hagués

64 *Constitutiones Synodales Dioecesis Coelsonensis*, Cervera: Typ. Academ. Apud Josephum Barbèr, 1751, p. 189-201.

65 ADS, Unió de Preveres de Solsona, 23, Censals, *Venda de censal de preu 40 lliures y pensió 2 lliures per mossèn Simon Ortís, prevere de Solsona...*, (3 desembre 1647), [4] f. En poder de Josep Pintor, amb la nota "Està quitat, conste en poder de March Lluch Azamor, notari, als 17 de juliol 1650".

66 ADS, Solsona, 34, Òbits 3 (1634-1658), f. 136r; 25, Desposoris 2 (1644-1727), f. 40r.

67 ADS, N. S. Pere Mr. Andreu, *Capitula matrimonialia ab anno 1654 usque 1658*, f. 14-16.

tingut dos fills bessons. El vicari perpetu va deixar insinuada la precarietat de la família a la partida de l'òbit. Hi va escriure que havia mort “un pobre home, en lo Hospital dels Pobres de la present ciutat, dit Gaspar Vila, sabater de la mateixa ciutat, després de aver rebuts los sacraments, ço és, lo sacrament de la penitència a 18 de dit mes y any, y després, diverses vegades, axí en sa casa com tres hores antes de morir, la santa eucaristia per viàtich”. També, que havia fet “a sos fills algun llegat de poca consideratió y hereva Ysabet, muller sua”⁶⁸. El 4 de març de 1625, pocs mesos abans del traspàs de Gaspar Vila, el prevere Blasi Deulidó havia venut a la família un violari de 8 lliures de preu que, a precés d'Elisabet Bernat i Pla, havent traspassat el seu marit, s'avingué a canviar a for de censal pel mateix preu. La vídua obligà, en aquell nou contracte, una vinya seva situada a la partida de Godés del terme de Solsona⁶⁹.

Vídua als trenta-cinc anys i carregada de canalla, és més que segur que Elisabet Bernat i Pla hagué de buscar feina, perquè trobar un nou marit tenint aquella edat, amb tants fills i essent dona poc o gens benestant d'interessos, era cosa molt improbable. És ben versemblant que recorregués al servei domèstic, on la documentem al cap de trenta anys del traspàs del marit. Com s'ha vist, mossèn Simon Ortís s'establí a Solsona l'any 1629, uns quatre anys després del traspàs del sabater Gaspar Vila. No sabem quan començà a ser la seva majordona, però les atencions i també les disposicions testamentàries que Simon Ortís adreçà a Elisabet Bernat i Pla i la seva família denoten un tracte de força temps enrere. Els Vila, una nissaga de sastres (el pare del sabater Gaspar Vila, de nom Guillem, ho havia estat), tenien casa al carrer de Sant Josep, que afrontava a tramuntana amb la de Simon Ortís, un veïnatge que podria haver afavorit l'entrada de la vídua del sabater Gaspar Vila a la casa del prevere organista. Teresa Vila i Bernat (1615-1672), filla seva, s'havia casat amb el serrador

Baldiri Bartomeu l'any 1633. Havia tingut quatre fills i restà vídua l'any 1653, als 38 anys d'edat, gairebé la mateixa que tenia la seva mare quan s'havia endinsat en la viduïtat. Teresa Vila i Bernat, com veurem, hauria limitat el seu servei a Simon Ortís als pocs mesos o setmanes que durà la seva última malaltia, però la seva filla Maria Bartomeu i Vila, nascuda l'any 1639, va *estar* a la casa de Simon Ortís, com s'ha vist, de manera que àvia i neta havien estat, respectivament, la seva majordona i la criada, aquesta fins que es va casar, tenint només quinze anys d'edat, amb el calderer Joan Riu Lacosta.

Simon Ortís va fer el seu darrer testament el 22 de setembre de 1654⁷⁰, a la seva habitació de la casa del carrer d'en Caramoixí, estant malalt. Entre els testimonis hi hagué un Vila, el teixidor de llana Cristòfol Vila, veí seu baixant la davallada del carrer de Sant Josep cap al carrer Llobera. Elegí marmessors el canonge Francesc Blanch, el prevere Francesc Pallarès, beneficiat racioner de la catedral, el *mercader* Anton Mascaró, l'argenter Ramon Torra⁷¹ i el *negociant* Bernat Nadal. Elegí, per tant, dos preveres, un dels quals era el seu successor en l'ofici de beneficiat racioner, i dos negociants i un argenter, és a dir, tres homes avesats a tractar amb interessos. Tant Anton Mascaró com Bernat Nadal eren antics paraires que s'havien acabat dedicant a mercadejar i negociar. Anton Mascaró s'havia casat l'any 1625, tenint de testimoni el cabiscol Miquel Argullol, i Bernat Nadal, fill d'un cantirer, ho havia fet l'any 1638 amb una filla de sastre Joan Vila, dues vegades vídua⁷². L'orguener Francesc Bordons, a qui havia elegit marmessor en el seu testament de 1634, havia mort el 4 de març de 1650 a Terrassa, on era arran d'haver fabricat l'orgue (1646-1649) de l'església del Sant Esperit⁷³.

En aquest darrer testament varià el lloc de sepultura que havia volgut l'any 1634, estimant-se més ara la capella de Nra. Sra. de la Soledat de la catedral,

68 ADS, Solsona, 33, Òbits 2 (1597-1633), f. 72r (27 juliol 1625).

69 ACS, N. S. Bernabé Penna, 1625 fins 1626, f. 347r-350r (27 novembre 1626).

70 *Infra*, Annex I.

71 ADS, Solsona, 35, Òbits 4 (1660-1712), f. 11r: Ramon Torra fou sepultat el 29 de juny de 1662.

72 ADS, 24, Desporis 1 (1597-1643), f. 65v (19 maig 1625), 148v (1 maig 1638).

73 CARDÚS, S. *Terrassa durant la guerra separatista dita dels Segadors*, Terrassa: Tallers Gràfics Joan Morral, 1971, p. 237-239.

entre lo altar de nostra Senyora y lo esmari, si el Capítol ho permetia, i si el Capítol no li feia aquesta gràcia, lo que jo no crech, la voldria al carner dels preveres. Es tractava de “lo carner devant la capella de la Sma. Trinitat, ahont tots los senyors reverents, així dignitats com canonges y beneficiats escrits en la Taula y residint en dita seu se poden sepultar”, que va escriure el vicari perpetu l’any 1642⁷⁴. El 1634 havia volgut ser sepultat al claustre, aleshores *les claustres* perquè encara no s’havia fet el forçat viatge lingüístic del castellà del segle dinovè que ho masculinitzà, i a prop de la capella de la Confraria de la Mare de Déu del Claustre, aleshores *de les Claustres*, que era la confraria devocional més popular. Havent passat vint anys més d’estada a Solsona, Simon Ortís preferí la capella de Nra. Sra. de la Soledat, la de la confraria pròpia dels grups urbans socialment preeminents (barons, cavallers i altres homes *de paratge*, mercaders, doctors o notaris), fundada l’any 1606⁷⁵. El 1646 el Capítol havia acordat de fer un nou portal que la comunicava amb el claustre⁷⁶. Aquell canvi testamentari de la sepultura volguda és tot un senyal del seu convenciment d’ascens social.

Encomanà misses i fundà aniversaris a la capella de Nra. Sra. de la Soledat de la catedral, a l’església de l’Hospital de Pobres i a la col·legiata de Sant Vicenç del castell de Cardona. Llegà la casa i l’hort que tenia a Verdú a la seva neboda Rosa Ortís, amb condicions, i tot seguit feu llegats menors a la seva majordona, la filla i la neta:

“Ítem, llego a Elisabet Vila, ma majordona, per sa soldada, deu lliures barceloneses, un manteu de contra y una sotana de vayeta, que tinch ja fet.

Ítem, li dex lo llit que dorm, màrrega, matalàs, dos llansols y una flassada.

Ítem, li deixo tota la desferra de la cuyna exceptat lo que consisteix en aram y coure, entenent que si dita Vila no se tindrà per satisfeta de estes coses y volie fer demanda de sa soldada o altres coses, que en tal cas est llegat sie nul·lo, y vull que se li dono tot lo que legítimament ella demanarà y se li aurà de pagar.

Ítem, deix a Teresa, sa filla, per lo que me ha servit en ma malaltia, deu lliures barceloneses.

Ítem, vull y man que a Maria, filla de dita Teresa, li sien donades quinse lliures a compliment de aquelles trenta lliures li prometí en sos capítols matrimonials, que dels altres quinse ne tinch ja àpoca en poder del notari davall escrit”.

Instituí hereu universal de la resta dels seus béns “a Déu nostre Senyor y a ma ànima”, de manera que els marmessors els haurien de vendre a l’encant públic (“y que dels encants de mos béns no dexen aportar cosa alguna per ninguna persona, qualsevol que sie, sens pagar, peraquè no s’allargue lo fer los sufragis per ma ànima y dels meus passats”). Acabà el testament fent una referència interessant al Col·legi d’en Llobera:

“...y per quant tinch intel·ligències que los pares de Predicadors de l’orde de Sant Domingo residents en lo Col·legi de Sant Miquel de la present ciutat, per faltar-los la renda o part de ella, també·ls falten part dels aliments per a ells convenients; atnent és cosa *meritorio* subvenir als necessitats, ordeno y man que dits mos marmessors tot sovint los donen algunes caritats de misses peraquè aquelles celebren per ma ànima y de qui jo sia tingut y obligat”.

A més de fer evident la proximitat que Simon Ortís hauria tingut amb els dominicans del Col·legi d’en Llobera, aquesta disposició testamentària, en què els tractava de *necessitats* i anotava que els faltaven *part dels aliments per a ells convenients*, ens referma les dificultats econòmiques que patiren aquells anys centrals de la centúria, poc o molt ja sabudes perquè, l’any 1657, els mateixos dominicans farien referència al fet que el Col·legi “non habeat pecunias” i que era “in maxima paupertate contritum”⁷⁷. L’any 1641, actuant de procurador general, Simon Ortís havia participat en una concòrdia amb el Col·legi, relativa als deutes que els dominicans arrossegaven amb la Comunitat de la catedral⁷⁸.

74 PLANES ALBETS, Ramon. *L’Hospital d’en Llobera. Lectures d’història de Solsona*, vol. II, p. 196.

75 LLORENS SOLÉ, Antoni. *La Mare de Déu del Claustre de Solsona*, op. cit., p. 98-99.

76 PLANES ALBETS, Ramon. “Obres i reformes a la catedral de Solsona (segles XV-XVIII)”, art. cit., p. 423.

77 PLANES ALBETS, Ramon. *L’Hospital d’en Llobera. Lectures d’història de Solsona*, vol. I, p. 249.

78 *Ibidem*, vol. II, p. 195-198.

Tot i que no es va arribar a fer un inventari dels seus béns, el testament deixa entreveure bé que Simon Ortís havia assolit una situació econòmica força benestant, que ja era evident en el testament de l'any 1634. Pel que feia a béns immobles, sabem que havia estat d'amo d'una casa i d'un hort, a Verdú, i de la seva casa de Solsona i d'un hort al Vall Calent. Calia afegir a això alguns beneficis amb les seves rendes, no sabem quants diners en moneda, deutes de creditors a qui tenia diners deixats i els béns mobles de casa seva. Mossèn Simon Ortís hagué de tenir una gestió econòmica personal força diversificada, que és segur que li exigí de fer un bon llibre de comptes, àpoques i altres notes.

Al cap d'un parell de dies d'haver fet el darrer testament, tornà a cridar el notari per fer un codicil en el qual aclaria, matisava o detallava llegats que ja tenia fets, en feia alguns de nous i s'entretenia a enumerar deutes i penyores, o bé aclaria que el blat que tenia a casa no era tot seu. Els retocs afectaven la seva neboda Rosa Ortís⁷⁹ i la majordona Elisabet Bernat i Pla, del llegat de la qual n'excloïa "la obra de pisa" i hi afegia "una cadira de fusta tinch en la sala y un perolet", encomanant als seus marmessors "que si ab algunes cosetes, estant ella descontenta, la poran accontentar, ho fassen, y, si dita ma majordona volrà fer la oferina, li donen lo blat sie menester per a fer-la, pus tinch confiansa que ella continuarà ab això en servir-me bé, com té acostumat". Llegà a la Comunitat de Santa Maria de Cervera "la annata del benefici de Tots los Sants que en dita iglésia poshesch, peraquè del que procehirà de dita annata me'n celebren misses" i aclarí que era creditor de la Ciutat de Manresa pel censal que aquell govern municipal feia "a les capellanies jo tinch en Cardona, y encara són ja caygudes molt temps ha no les he pogudes cobrar per respecte del contagi".

El codicil també ens fa saber que Simon Ortís s'havia dedicat a deixar diners, amb la garantia o penyora de peces d'argenteria. Tenia a casa, com a *prendes* de préstecs fets a diversos solsonins: *una salvilla o sotacopa, tres gots, una tassa, quatre culleres, tres forquilles, una palmatòria i un saler*. Concretava que també tenia *una sucrera* que era de Josep Cinca, de Solsona, que era *penyora per una dobla y sinch reals de altra part, y fou en temps que-s comptave a vuit lliures la dobla, com sab Francesch Guilanyà, calster*. Un *jarro de plata* que era de mossèn Josep Bordons, *sobre del qual li he dexat sinch dobles*. Es tractava del mercader Josep Bordons, que tenia casa a la plaça Major, s'havia casat amb Susanna Camp l'any 1604⁸⁰ i era sogre de l'apotecari Francesc Pallarès⁸¹, fill de l'apotecari Francesc Pallarès⁸². També tenia una cullera de plata de Pere Joan Massanés, un sabater cerverí establert a Solsona que fou testimoni del seu testament⁸³, *empenyada per set reals, i una altra cullera de na Colilles, una vídua, empenyada per tres reals*.

És molt significatiu que, enmig dels nous i darrers pensaments que tingué durant aquells dos dies, ja a les portes del seu traspàs, Simon Ortís es decidís a fer referència als seus *papers* musicals, que fins aleshores havia negligit testamentàriament. Al codicil llegà els seus *papers treballats d'orgue i per a cantar*, al Capítol de la catedral de Solsona. Clarament fou així perquè els valorava. Confiant-los al Capítol, en volgué afavorir la conservació i el profit que se'n sabés treure:

"Ítem, dexo y llego a l'Il·le. Capítol de la iglésia cathedral de la present ciutat de Solsona tots los papers treballats que jo tinch, tant de orgue com per a cantar, peraquè de aquells dit Il·le. Capítol fasse y los emplehe a ses voluntats".

79 ACS, N. S. Pere Mr. Andreu, *Manuale sextum*, f. 402v-406v: els marmessors de Simon Ortís es comprometeren a pagar a Roc Grau, pagès, i la seva muller Rosa Ortís, cònjuges de Verdú, 160 lliures per lluir i quitar uns censals que carregaven la casa amb un hort, amb diners que provindrien de la venda de la casa de Solsona que fou de Simon Ortís, comprada per Pere Carulla (18 desembre 1658); f. 407v-408v: Roc Grau i la seva muller Rosa Ortís cobraren 140 lliures dels marmessors de Simon Ortís (23 desembre 1658); *Manuale sextum*, f. 191: Gaspar Pedrissa, prevere de Verdú, procurador de Roc Grau i de Rosa Ortís, cobrà dels marmessors de Simon Ortís 20 lliures més (5 juny 1659).

80 ADS, 24, Desposoris 1 (1597-1643), f. 13v (20 febrer 1604).

81 *Ibidem*, f. 111v (3 octubre 1632).

82 ACS, N. S. Pere Mr. Andreu, *Liber primus testamentorum*, f. 100r-102r (13 juny 1654, testament de Josep Bordons).

83 ADS, Solsona, 35, Òbits 4 (1660-1712), f. 115r (18 setembre 1684).

El manual de cant pla d'Andreu de Montserrat, natural de Codalet, publicat a València l'any 1614, en vida de Simon Ortís (BRPA)

Simon Ortís havia tingut una activitat musical continuada de més de cinquanta anys, en el seu exercici d'organista i de mestre de capella començat a Verdú l'any 1599 i acabat a Solsona. Aquesta seva darrera disposició ens documenta que al llarg d'aquells anys havia treballat o compost música, *tant de orgue com per a cantar*. Desconec la sort o bé la dissort que tingueren aquells manuscrits musicals, però no s'ha pas de descartar que algun dia puguin ser poc o molt retrobats i valorats.

Foren testimonis del codicil, fet també a la seva habitació, dos metges, Cristòfol Massanet i Pere Lloret, senyal de deferència i d'haver-se pogut permetre una bona atenció mèdica. Tots dos havien estat conduïts diverses temporades per la Ciutat,

aquells darrers anys. Simon Ortís fou sepultat el 27 de setembre de 1654⁸⁴:

“Rt. Simon Ortís. Als 27 de setembre 1654 fonc donada eclesiàstica cepoltura al cos del reverent mossèn Simon Ortís, prevere, beneficiat racioner. Rebé tots los sacraments en sa curta malaltia, administrats per mi, Joan Fortich, vicari perpètuu de Solsona. Fonc mig general etc.”.

Aquell mateix dia foren publicats el seu testament i el seu codicil. L'any 1655, els marmessors de Simon Ortís constituïren procuradors a Manresa i Verdú per a la gestió dels interessos i crèdits pendents, i van vendre un hort situat al vall de Santa Anna de Solsona, també propi de Simon Ortís⁸⁵. La seva casa del carrer de Sant Josep fou venuda pels marmessors al metge Pere Carulla, l'any 1658, per 290 lliures⁸⁶, un 11,53 % més del preu pel qual l'havia comprat el 1631. Llavors fou escripturat que era “in vico olim dicto de Mirabalda, nunc vero de Sant Joseph”, afrontant a tramuntana amb el carrer de la Saboneria, a llevant amb el de Sant Josep, a migdia amb una casa dels hereus del teixidor de llana Cristòfol Vila, i, a ponent, amb una casa o corral del prevere Francesc Pallarès. Pere Carulla acabaria comprant aquell pati o corral, l'any 1689, per 85 lliures, 16 sous i 8 diners⁸⁷. El ferrer Pere Elies i la seva muller Magdalena vengueren, l'any 1661, una casa situada al carrer “de Sant Joseph et olim d'en Caramuxí”, amb dos portals, al sastre Celdoni Puig, la qual afrontava, a tramuntana, amb la que fou de Simon Ortís i havia comprat Pere Carulla⁸⁸.

El 25 d'agost de 1654 Joan Riu Lacosta, *caldererius fransigenus in civitate Coelsonae habitator*, havia cobrat 15 lliures de Simon Ortís a compliment de les 30 d'adjutori de dot que havia promès pagar a la seva muller Maria Bartomeu i Vila, actuant de testimonis de l'època el calderer Josep Alberni i el

84 ADS, Solsona, 34, Òbits 3 (1634-1658), *Libre dels mors de la parrochial de Sant Pere del Cap de Creus de la sglésia cathedral de Sta. Maria de Solsona*, f. 138r.

85 ACS, N. S. Pere Mr. Andreu, *Manuale secundum*, f. 53r-54r (17 març 1655), 110v-11v (7 maig 1655), 137v-142v (18 maig 1655).

86 ACS, N. S. Pere Mr. Andreu, *Manuale quintum*, f. 325r-332r (1 novembre 1658).

87 ACS, N. S. Pere Mr. Andreu, *Manuale trigesimum sextum*, f. 105r-108r (17 agost 1689).

88 ADS, N. S. Fèlix Pintor, *Nota prima*, f. 65v-69r (22 febrer 1661).

ferrer de Cardona Joan Pujol⁸⁹. El 5 d'octubre de 1654, Joan Riu Lacosta i la seva muller Maria Bartomeu i Vila cobraren dels marmessors, de mans del canonge Francesc Blanch, les 15 lliures restants de l'adjutori de dot que li havia promès en els seus capítols. Elisabet Bernat i Pla cobrà les seves 10 lliures i la seva filla Maria Bartomeu i Vila les 10 lliures també llegades testamentàriament per Simon Ortís⁹⁰.

---

89 ACS, N. S. Pere Mr. Andreu, *Manuale primum*, f. 101 (25 agost 1654).

90 *Ibidem*, f. 121-122 (5 octubre 1654).

ANNEX

I

1654, setembre, 22, 24 i 27. Solsona.

Testament i codicil de mossèn Simon Ortís, beneficiat racioner de la catedral de Solsona.

ACS, N. S. Pere Mr. Andreu, *Liber primus testamentorum*, f. 16r-20r.

Die vigesima secunda mensis septembris 1654.

En nom de nostre Senyor Déu Jesuchrist y de la gloriosa y humil Verge Maria, mare sua, sia. Amén. Jo, Simon Ortís, prevere, beneficiat racioner de la iglésia cathedral de Solsona, fill legítim y natural de Pere Ortís, pagès, y Tomasa, còniuges de la vila de Verdú, bisbat de Solsona; estant detingut en mon llit de malaltia corporal de la qual tem morir, estant, emperò, en mon bon seny, sana memòria y ferma paraula, tement a la incertitud de la hora de la mort y volent disposar de les coses a mi, per Déu nostre Senyor, encomanades; per ço fas y orden mon testament e-o darrera y última voluntat mia, en y ab la qual, ans de totes coses, encoman ma ànima a Déu nostre Senyor peraquè la vulle fer santa y salva. Vull y man que tots mos deutes que lo dia de mon òbit jo deuré sien pagats y satisfets segons millor se amostraran ab legítimes proves y documents, y, les injúries a restitució de les quals jo sia tingut y obligat, remeses segons Déu y timorada consiència.

Elegesch marmessors y de aquest meu testament exectors als il·lustre senyor Francesch Blanch, canonge, al Rt. Francesch Pallerès, prevere beneficiat racioner de la iglésia cathedral de Solsona, al senyor Antoni Mascaró, mercader, a mossèn Ramon Torra, argenter, y Bernat Nadal, negociant, de la present ciutat de Solsona, als quals sinch, tots junts, quatre, tres, dos o un, en absència, defecte o nolència dels altres, prech, per amor de Déu y quant encaridament puch, executen est meu testament segons per mi en ell trobaran ordena[t] y disposat.

Elegesch la sepultura al meu cos fahedora, essent gust de l'Il·lustre Capítol de dita iglésia cathedral de Solsona, al qual prego, per amor de Déu, me fase esta gràcia, en la capella de nostra Senyora de la Soledat, ço és, entre lo altar de Nra. Senyora y lo esmari, volent que dits mos marmessors donen per est lloch a dit Il·lustre Capítol sinch lliures de caritat y, quant no me vulle fer dit Il·le. Capítol esta gràcia, lo que jo no crech, vull dit mon cos sie enterrat en lo carner dels Rts. Preveres de dita iglésia.

Dexo y lleigo de mos béns per ma ànima, sepultura, novena y cap d'any, y altres pios sufragis, vint lliures, volent que dita sepultura y demés funeràries me sien fet mig general, volent també volent també [sic] que si dites vint lliures no bastaran per a dites funeràries hi sie fet compliment de altres béns meus; si, emperò, alguna cosa sobrarà, sie distribuït a coneguda de dits mos marmessors en altres pios sufragis per ma ànima. Vull y man que lo dia me convindrà y Déu disposarà que jo estiga extremonsiat, o lo endemà, si no porà ser est dia, y, després, lo dia de ma sepultura, novena y cap de any, y los dies se celebraran los aniversaris que per als Rts. Preveres de la Reverent Comunitat de dita iglésia se acostumen celebrar en la Santíssima Trinitat de dita iglésia y per los preveres de la Rt. Unió en la iglésia de Nostra Senyora del Socors de l'Hospital de Pobres de la present ciutat, quiscun de estos dies sie alsada la Taula y tots los senyors canonges y preveres celebren missa en sufragi de ma ànima, de mos pares y de qui jo sia tingut y obligat, y se'ls done de caritat per cada una missa quatre sous.

Ítem, vull y man que sie fundada en la dita iglésia de Nostra Senyora del Socors una missa cantada per al dia de la Visitació de Nostra Senyora quiscun any, perpètuament celebradora, esmersant per est efecte, en lloch tuto y segur, sinquanta lliures, a coneguda de dits marmessors, peraquè quiscun any se done de caritat per la celebració de aquella sinquanta sous.

Ítem, en la dita iglésia cathedral de Solsona, en la capella de Nostra Senyora de la Soledat, lo primer disapte després seguida ma mort y consecutivament tots los anys, perpètuament, vull me sie celebrat un aniversari per la Rt. Comunitat de dita iglésia, volent que per la caritat de dit aniversari sien esmersades cent lliures en lloch tuto y segur, a coneguda de dits mos marmessors, peraquè quiscun any se done per la caritat de aquell cent sous.

Ítem, vull y man que per dits mos marmessors, després seguit mon òbit, lo més prest sie posible, sien instituhits y fundats dotse aniversaris quiscun any, perpètuament celebradors en la iglésia col·legiata de Sant Vicens del castell de Cardona, bisbat de Solsona, per los reverents canonges residents de dita iglésia, per la caritat dels quals esmersen dits mos marmessors, en lloch tuto y segur, dos-centes lliures de mos béns, y, esmersades, la renda de aquelles la consignen per a dits aniversaris, repartín-la en la millor forma sie posible y serà convenient per a quiscun de dits aniversaris.

Ítem, dexo y lleigo a Rosa, ma neboda, muller de Roch Grau, de la vila de Verdú, tota aquella casa y hort

meus que jo tinch y possehesch en dita vila de Verdú, ab càrrech y prestació de deu lliures de ànnua pensió de censal pagadores als reverents preveres de la iglésia de dita vila de Verdú; lo qual llegat fas y fer entench en favor de dita Rosa, ma neboda, ab tal, emperò, pacte y condició que, en cas dita Rosa o los seus recusasen pagar dites deu lliures de censal y, altrament, volguessen mòurer qüestió, petició y demanda en mos béns per rahó del que a ella li podie espectar en virtut del testament del quòndam Rt. Pere Ortís, prevere, vicari de Verdú, que en tal cas est llegat sie nul·lo y dita casa y hort dexo y llego a l'Hospital General de Barcelona, pregant a dita Rosa se tingue per contenta ab dit llegat, suposat que en col·locació de son matrimoni li doní dos-centes lliures, com ne tinc àpoca en poder del discret Pere Llaguna, notari d'esta ciutat.

Ítem, dexo y llego a Elisabet Vila, ma majordona, per la soldada, deu lliures barceloneses, un manteu de contra y y [sic] una sotana de vayeta, que tinch ja fet.

Ítem, li dex lo llit que dorm, màrrega, matalàs, dos llansols y una flassada.

Ítem, li deixo tota la desferra de la cuyna, exceptat lo que consisteix en aram y coure, entenent que si dita Vila no se tindrà per satisfeta de estes coses y volie fer demanda de la soldada o altres coses, que en tal cas est llegat sie nul·lo y vull que se li dono tot lo que, legítimament, ella demanarà y se li aurà de pagar.

Ítem, deix a Teresa, sa filla, per lo que me ha servit en ma malaltia, deu lliures barceloneses.

Ítem, vull y man que a Maria, filla de dita Teresa, li sien donades quinse lliures a compliment de aquelles trenta lliures li prometí en sos capítols matrimonials, que dels altres quinse ne tinch ja àpoca en poder del notari davall escrit.

Ítem, deixo llego a mon Senyor Reverendíssim o a qui de dret espectarà lo dret de morabatí y un sou més, fent-lo tenir y valer per tots los drets li puguen spectar en mos béns.

Tots los altres, emperò, béns meus, mobles y immobles, aguts y per haver, drets, veus y actions mies, que a mi, ara o en esdevenidor, me pertanguen o pertànyer puguen en qualsevol part del món y en qualsevol coses consistesquen, deix y a mi hereu universal de tots mos béns instituesch a Déu Nostre Senyor y a ma ànima, volent que tots mos béns sien venuts per dits mos marmessors en lo encant públich al més donant, y que dels encants de mos béns no dexen aportar cosa alguna per ninguna persona, qualsevol que sie, sens pagar, peraquè no s'allargue lo fer los sufragis per ma ànima y dels meus

passats. Venuts que auran dits mos marmessors mos béns y fetes totes les sobre per mi mencionades disposicions, tot allò que restarà del procehít de mos béns dits mos marmessors ne facen celebrar misses aixís com aniran cobrant y ab tota brevetat, fins que de mos béns hi aje cosa, donant de caritat per cada missa quatre sous. Y per quant tinch intel·ligències que los pares de Predicadors de l'orde de Sant Domingo residints en lo Col·legi de Sant Miquel de la present ciutat, per faltar-los la renda o part d'ella, també·ls falten part dels aliments per a ells convenients; attenent és cosa *meritorio* subvenir als necessitats, ordeno y man que dits mos marmessors tot sovint los donen algunes caritats de misses peraquè aquelles celebren per ma ànima y de qui jo sia tingut y obligat.

Aquesta és la mia darrera y última voluntat, la qual vull que valgue per testament, y si valer no podrà, per via de codicil o testament nuncupatiu, o de aquella manera de última voluntat que millor de dret valer podrà. Revocant, cassant y anul·lant tots qualsevol altres testaments y disposicions que jo, fins al dia present, tinga fetes en poder de qualsevol notari.

Fet fonch lo present testament y última voluntat mia en un dels aposentos de la casa de ma habitació, situada en la ciutat de Solsona al carrer d'en Caramoxí, als vint-y-dos dies del mes de setembre, any de la nativitat del Senyor mil sis-cents cinquanta-quatre.

Seny+al de mi, Simon Ortís, prevere, testador predit, qui lo present meu testament e-o darrera y última voluntat mia llohe y firmo.

Testimonis cridats y pregats per boca de dit testador que foren presents a sa firma són Joan Riber, estudiant, Christòfol Vila, texidor de llana, y Pere Joan Massanés, sabater de Solsona.

Postmodum autem die vigesima septima supradictorum mensis septembris et anni millessimi sexcentessimi quinquagesimi quarti, defuncto jamdicto testatore eiusque cadavere ecclesiae sepulturae tradito, instantibus illustris domino Francisco Blanch, canonico, Rdo. Francisco Palleres, presbitero sedis Celsonae, magnifico Antonio Mascaro, mercatore, honorabili Raimundo Torra, auri et argenti fabro, Bernardo Nadal, negoziatore, civitatis Celsonae, manumissoribus et executoribus ab eodem testatore in supra enarrato testamento nominatis, fuit eundem testamentum publicatum per me, Petrum Martirem Andreu, notarium, presentibus honorabilibus Christoforo Vila, textore, et Josepho Sanyes, sombrerario, civitatis Celsonae, pro testibus, ad ista vocatis et specialiter assumptis.

Die vigesima quarta mensis septembris 1654.

En nom de nostre Senyor Déu Jesuchrist e de la gloriosa e humil Verge Maria, mare sua, sia. Amén. Jo, Simon Ortís, prevere, beneficiat racioner de la iglésia cathedral de la present ciutat de Solsona, atnent aver fet testament en poder del notari davall scrit y ésser lícit a qui pot fer testament fer codicil, per ço, volent disposar de algunes coses en mon testament no disposades, fas est mon codicil, en y ab lo qual, primerament, ajustant al llegat que en favor de ma neboda Rosa, muller de Roch Grau de Verdú, tinch fet en mon testament de la casa y ort de Verdú, li dexo y llego, a totes ses voluntats, la annata del benefici de Sant Sebastià que jo possehesch en la iglésia parochial de Verdú, ab los mateixos pactes y condicions que dita casa y hort li tinch fet llegat, la qual annata, en cas que ab dits pactes y condicions no vulle acceptar y a dits pactes contradirà, dexo en tal cas y llego a la Confraria de Nostra Senyora del Roser de la iglésia parochial de Verdú en augment de dita Confraria.

Ítem, dexo y llego a la Comunitat de Santa Maria de Cervera la annata del benefici de Tots los Sants que en dita iglésia possehesch, peraquè del que procehirà de dita annata me'n celebren misses en dita iglésia, de caritat de quatre sous quiscuna.

Advertesch que la Ciutat de Manresa me deu dotse lliures del censal fa a les capellanies jo tinch en Cardona, y y [*sic*], encara són ja caygudes molt temps ha, no les he pogudes cobrar per respecte del contagi; y jo, per rahó de dites capellanies o per la servitut d'elles, dech a la Rt. Comunitat de Cardona deu lliures; y, si alguna altra cosa més s'i deurà, vull sie tot satisfet y se podrà satisfacer cobrant de dita Ciutat de Manresa.

Fas nota y advertesch que en ma casa tinch les prendes de plata següents:

Primo, una salvilla o sotacopa.

Ítem, tres gots.

Ítem, una tassa, quatre culleres, tres forquilles, una palmatòria.

Ítem, un saler.

Fas menció que la sucrera tinch és de Joseph Sinca de la present ciutat y és penyora de una dobla y sinch reals, de altra part, y fou en temps que-s comptave a vuit lliures la dobla, com sab Francesch Guilanyà, calssater.

Ítem, un jarro de plata que tinch de mossèn Joseph Bordons, sobre del qual li he dexat sinch dobles.

Ítem, una cullera de plata tinch de Pere Joan Massanés empenyada per deset reals.

Ítem, una altra cullera tinch de na Colilles empenyada per tres reals.

Fas també menció que al sobredit Francesch Guilanyà, calssater, dech catorse lliures o més, ell ho dirà, y ell me deu dues dobles.

Ítem, Melcior Ginebrosa me deu una lliura prestada graciosament.

Ítem, fas menció que a mossèn Jaume Caballol, rector dels Torrents, he dexat quatre pessas de vuyt graciosament y les me ha de tornar en espècie.

Ítem, fas nota que en ma casa y allà hont sab mossèn Francesch Pallerès, mon marmessor, trobaran una dobla dobla [*sic*] y quatre pessas de vuyt velles.

Ítem, vull y man que ab lo llegat que en favor de na Vila, ma majordona, tinch fet en mon testament de tota la desferra de la cunya, exceptant-ne totes les aynes de coure y aram, no s'i compregue tampoch la obra de pisa, y, ajustant a dit llegat, li dexo una cadireta de fusta tinch en la sala y un perolet, encomanant a dits mos marmessors que si ab algunes cosetes, estant ella descontenta, la poran accontentar, ho fassen; y si dita ma majordona volrà fer la offerina, li donen lo blat sie menester per a fer-la, pus tinch confiança que ella continuarà ab això en servir-me bé, com té acostumat.

Ítem, dexo y llego a l'Il·le. Capítol de la iglésia cathedral de la present ciutat de Solsona tots los papers treballats que jo tinch, tant de orgue com per a cantar, peraquè de aquells dit Il·le. Capítol fasse y los emplehe a ses voluntats.

Fas memòria que jo, en ma casa, no tinch sinó dos corteres de blat, menos tres cortans, segons me apar, y tot lo demás és de Antoni Rius, callderer.

Fet fonch lo present codicil en un dels aposentos de la casa de ma habitació, situada en la present ciutat de Solsona, als vint-y-quatre del mes de setembre, any de la nativitat del Senyor mil sis-cents cinquanta-quatre.

Seny+al de mi, Simon Ortís, prevere, codicilant sobredit, qui lo present codicil lohe y firmo.

Testimonis cridats y pregats per boca de dit codicilant, qui foren presents a la firma de est codicil, són los magnífichs Christòfol Massanés y Pere Lloret, doctors en medicina de la ciutat de Solsona.

Postmodum autem die vigessimaseptima supradicti mensis septembris anni millessimi sexcentessimi quinquagessimiquarti, deffuncto jamdicto codicilante eiusque cadavere ecclesiasticae sepulturae tradito, instantibus illustri domino Francisco Blanch, canonico, Rdo. Francisco Palleres, presbitero, beneficiato sedis Celsonae, magnifico Antonio Mascarò, mercatore, honorabili Raymundo Torra, auri et argenti fabro, et Bernardo Nadal, negociatore, civitatis Celsonae, manumissoribus

et executoribus ab eodem codicilante in suo testamento nominatis, fuit huiusmodi codicillum publicatum per me, Petrum Martirem Andreu, notarium, presentibus honorabili Christoforo Vila, textore, et Josepho Sanyes, sombrererio, civitatis Celsonae, pro testibus, ad ista vocatis et specialiter assumptis.

II

[1661, abril, 12. Solsona].

Elecció d'organista de la catedral de Solsona feta pel Capítol a favor de mossèn Ramon Balcells, prevere de la vila de Tàrrega.

ACS, N. S. Pere Mr. Andreu, *Manuale octavum instrumentorum*, f. 186r-187r.

Dicta die.

Los Il·lres. y molt Rts. Srs. Francesch Argullol, president, Joan Codina, Francesch Sanou, Agustí Gausens, Montserrat Pol, Francesch Blanch y Maurici Torres, canonges de la cathedral iglésia de la present ciutat, convocats y congregats en la aula capitular de aquella, tenint, fent y representant lo Il·lre. Capítol de dita iglésia, precehint deliberatió y madura conclusió, attenant que en la persona de mossèn Ramon Balcells de la vila de Tàrrega concorren les parts oportunes per a ser organista de dita iglésia cathedral, per ço, per a dit effecte fan electió de dit mossèn Balcells per a obtenir lo benefici de Sant Pere de l'orgue de dita iglésia y drets d'ell, durant, emperò, lo beneplàcit de sa senyoria, y ab que dit mossèn Balcells sia obligat y se obligue en tocar totes les festivitats que de consuetut han acostumat tocar los organistes, y totes les infraoctaves majors y de N^a. S^a. en esta iglésia.

Ítem, tots los dies de officis de beneficis de dita iglésia, attès que ja-s paga de la Taula dels càrrechs.

Ítem, los officis de las festas de las confrarias, pagant aquellas.

Ítem, que haja de ensenyar a minyó o minyons que lo mestre de capella li designarà ésser abtes, tant per a orgue com baixó, sens exhigir per a dita ensenyansa retribució alguna.

Ítem, que deurà cantar en la Capella sempre que dita Capella cantarà, tant ab salari com sens ell.

Y, considerant que tot treball és digne de premi, assignen a dit mossèn Balcells en retribució de dites cosas las distribucions quotidianes y demás lucros acostumen

guanyar y rébrer los beneficiats residents en dita iglésia, a més dels fruits de dit benefici.

Y dit mossèn Ramon Balcells, acceptant dita electió de si feta, les coses sobredites y quiscuna d'elles promet que complirà sens dilatió alguna, en virtut del jurament que-n preste en poder de mi, lo notari davall scrit. Per lo que de sa senyoria mana al Rt. Llorens Ballester, prevere regint lo offici de bossar en dita iglésia, assí present, que pague y done a dit mossèn Balcells dites distribucions y lucros com als demás beneficiats de dita iglésia. De quibus etc.

Testes sunt reverendus Anastasius Casanoves, presbiter in dicta ecclesia cathedralis Coelsonae beneficiatus, et Felix Sanges, diaconus civitatis Coelsonae.

III

1661, agost, 13. Solsona.

Concòrdia entre el Capítol de la catedral de Solsona i Sebastià Carreres, prevere de la vila d'Olesa, per a l'exercici de l'ofici de mestre de capella.

ADS, Capítol, 224-226A, *Una memòria del degà Carreres per lo Capítol sobre lo Mestre de Capella = Nominació de Mestre de Capella, sustentor y domer al Rt. Sebastià Carreres, any 1661, 1 f.*

Com per al servei de Déu y culto divino, y edificació dels fels christians, sia convenient que los divinals officis se cànton y celébron ab molta solemnitat, majorment en les cathredals, per lo qual effecte és de gran importàntia que i haja mestre de capella que tingue idoneïtat, scièntia y capacitat per a cantar y ensenyar de cant de orgue.

Y attenant que dites qualitats concorren en la persona del Rnt. Sebastià Carreres, prevere de la vila de Olesa, bisbat de Barcelona, per ço lo Il·le. y molt Rnt. Dagà y Capítol, considerant dites coses y precehint deliberatió capitular, vuy dia present feta, de la qual conste en lo llibre de les resolutions, ha determinat y resolt constituir y nomenar mestre de capella y altre dels subtentors y domers de la present cathedral de Solsona a dit Sebastià Carreres, ab les prerrogatives, utilitats y lucros que han acostumat usar y gozar los que tals officis han exercit en la mateixa cathedral, que consisteixen en quotidianes distribucions, la mitat de una llibra de pa cuït cadal dia ab los lucros de aquí resultants, conforme és la observàntia en dita iglésia, y deu lliures barceloneses quiscun any, segons és acostumat donar a quiscun sustentor y

domer, fent lo solució de aquelles ab ses terces.

Y més avant dit Il·le. Capítol y en nom y com administrador de la Obra y Segrestia de la mateixa cathedral, ab ditas consideracions y attendèntias assenye y donarà, de diners emperò de dita Obra y Segrestia, vint-i-sinch lliures barceloneses quiscun any a dit mossèn Carreres, complint y exercint les obligacions de dits officis de sub-sentor, domer y mestre de capella, y obligant-se a cantar a cant de orgue los dies de les festes anyals, solemnitats de Corpus, St. Agustí, dels Sts. Màrtirs Honorat y Vidal, Tots Sants, Concepció de Nostra Sra., la Circucisió de Nostre Sr. y Epiphania. Emperò, no se ha de obligar a ensenyar de cant pla sens ésser satisfet de aquells que n voldran apèndrer, ni ha de pagar de son diner als cantors en dites solemnitats y festes que té obligatió de cantar.

Ítem, és concordat entre dit Il·le. Capítol y dit mossèn Carreres que lo present assiento y concòrdia duren tant quant durarà la mera y llíbera voluntat de dites parts, de tal manera que quiscuna de elles pugue revocar-la ab causa y sense causa, emperò que la que voldrà revocar-la haje de avisar a la altra tres mesos antes peraquè, corrent estos, pugue sercar y procurar sa commoditat.

Y per memòria de l'esdevenidor se ha concordat que-s fessen dos papers en una mateixa conformitat y per les mateixes parts firmats, lo un dels quals resto en poder de l'Il·le. Capítol y lo altre tingue dit mossèn Carreres.

Y són fets en la present ciutat de Solsona, als 13 del mes de agost 1661.

Lo Degà y Capítol de Solsona [*signatura*].

Sebastià Carreras, prevere [*signatura*].